

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul de lege privind modificarea unor acte normative
(medierea garantată de stat)

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (medierea garantată de stat) a fost elaborat de Ministerul Justiției.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Prezentul proiect de lege urmărește realizarea acțiunii nr. 8.5 din *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 90/2023*, precum și a acțiunii nr. 2.4.1 d) din *Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025*, aprobat prin *Legea nr. 211/2021*.

Necesitatea realizării acestor acțiuni este determinată de inaplicabilitatea mecanismului actual al medierii garantate de stat, lipsa temeiului legal pentru menținerea acestuia în forma actuală și neexecutarea art. 40 din *Legea nr. 137/2015 cu privire la mediere*.

Pe 21 aprilie 2009, prin *Hotărârea Guvernului nr. 303/2009* au fost aprobate *Condițiile de achitare din contul statului a serviciilor de mediere în cauze penale* (în continuare – *Condițiile de achitare*).

Acest act guvernamental a instituit mecanismul medierii garantate de stat, care reglementează criteriile și procedura de solicitare a achitării din contul statului a serviciilor de mediere, modul de remunerare a mediatorilor, precum și modalitatea de restituire a cheltuielilor. Autoritatea publică responsabilă pentru administrarea mecanismului a fost desemnat Ministerul Justiției.

În pofida faptului că mecanismul aprobat de Guvern avea drept scop instituirea unei proceduri care să asigure accesul efectiv al persoanelor social-vulnerabile la modalitățile alternative de soluționare a litigiilor, în practică, s-a constatat că *Condițiile de achitare* sunt profund deficiente. Or, acestea nu reglementează adecvat categoriile litigiilor disponibile, criteriile de beneficiere sau aspectele procedurale ori administrative ale sistemului instituit.

Astfel, din cauza caracterului lacunar al *Condițiilor de achitare*, din 2009 pînă în prezent, nu a fost înaintată nici o solicitare privind achitarea din contul statului a serviciilor de mediere.

Prin urmare, mecanismul existent este inaplicabil și nu asigură persoanelor social-vulnerabile un acces efectiv la serviciile de mediere garantată de stat, în

virtutea deficiențelor de ordin normativ, instituțional și administrativ, fiind determinate, în special, de următoarele cauze:

1. Serviciile de mediere garantată de stat sunt acordate numai pentru cauzele penale;
2. Inaccesibilitatea și neclaritatea mecanismului guvernamental;
3. Gestionarea medierii garantate de stat de către un organ al administrației publice centrale de specialitate (Ministerul Justiției);
4. Neexecutarea art. 40 din *Legea nr. 137/2015 cu privire la mediere*.

Analiza detaliată și comprehensivă a acestor cauze este realizată în actul de analiză a impactului al prezentului proiect de lege (anexat), care a fost efectuată în conformitate cu prevederile *Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 23/2019*.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Principalele prevederi ale proiectului constau în încorporarea serviciilor de mediere garantată de stat în cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat.

Astfel, pentru înlăturarea deficiențelor expuse *supra* (și analizate în actul de analiză a impactului), se propune completarea *Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat* cu capitolul IV¹, care va introduce următoarele modificări conceptuale:

1. Administrarea mecanismului medierii garantate de stat de către Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat

Pornind de la experiența altor state (în special Lituania și Țările de Jos), precum și luând în considerație capacitățile operaționale înalte ale acestui organ, se atestă că Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat este cea mai potrivită autoritate publică pentru gestionarea serviciilor de mediere garantată de stat. Iar pentru a asigura reprezentarea adecvată a mediatorilor în cadrul acestui organ, se propune extinderea Consiliului cu 2 membri suplimentari, desemnați de Consiliul de Mediere.

2. Extinderea categoriilor de litigii pentru care pot fi acordate serviciile de mediere garantată de stat

Pentru asigurarea accesului efectiv la metodele alternative de soluționare a litigiilor, serviciile de mediere garantată de stat vor fi extinse și acordate:

- a) în cauzele penale în care împăcarea conduce la înlăturarea răspunderii penale, în conformitate cu art. 109 din *Codul penal nr. 985/2002* și art. 276 din *Codul de procedură penală nr. 122/2003*;

- b) în cauzele contravenționale în care împăcarea conduce la înlăturarea răspunderii contravenționale, în conformitate cu art. 26 lit. c) și c¹), precum și art. 29 din *Codul contravențional nr. 218/2008*;
- c) în cauzele civile în care părțile pot dispune liber prin tranzacție, în condițiile legii.

3. Reglementarea detaliată, la nivelul unei legi organice, a procedurii de acordare a medierii garantate de stat

Pentru a exclude deficiențele determinate de caracterul infralegislativ al mecanismului actual al medierii garantate de stat, se propune completarea *Legii nr. 198/2007* cu reglementări detaliate privind:

- a) criteriile și condițiile de acordare a serviciilor de mediere garantată de stat;
- b) modalitatea de înaintare a cererii de către solicitant;
- c) termenul și modul de examinare a cererii;
- d) mecanismul de recuperare a cheltuielilor bugetare în cazul înaintării unor date eronate;
- e) statutul mediatorilor care acordă servicii de mediere garantată de stat, precum și procedura de selectare a acestora;
- f) raportarea și remunerarea mediatorilor;
- g) asigurarea calității serviciilor de mediere garantată de stat.

Selectarea conceptului propus (*i.e.* încorporarea serviciilor de mediere garantată de stat în cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat) este determinată de numeroasele beneficii expuse în actul de analiză a impactului al prezentului proiect de lege (anexat), care a fost efectuată în conformitate cu prevederile *Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 23/2019*.

După cum se remarcă și în concluzia actului de analiză a impactului, selectarea conceptului propus este determinată de următoarele argumente:

1. Este opțiunea susținută de majoritatea profesioniștilor în domeniul justiției

Conform sondajului efectuat în rîndul judecătorilor, avocaților și procurorilor, în cadrul cercetării Institutului de Reforme Penale „*Medierea garantată de stat. Analiză empirică a situației și perspective pentru Republica Moldova*”, la întrebarea privind autoritatea responsabilă de gestionarea cauzelor de mediere garantată de stat, majoritatea profesioniștilor s-au pronunțat în

favoarea CNAJGS.¹ Astfel, opțiunea recomandată este susținută de majoritatea practicienilor care au tangență cu implementarea efectivă a serviciilor de mediere.

2. Reprezintă un model implementat eficient în alte state

Încorporarea serviciilor de mediere garantată de stat în cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat constituie o tendință tot mai prevalentă în dreptul comparat.

În acest sens, modelul Țărilor de Jos este adus drept exemplu de succes în modalitatea de instituire și administrare a mecanismului de mediere garantată de stat.² Aceste servicii sunt reglementate în *Legea asistenței juridice din 23 decembrie 1993*³ și sunt gestionate eficient de către Consiliul de Asistență Juridică (*De raad voor rechtsbijstand*).⁴

Conform datelor statistice pentru anul 2021, în cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat din Țările de Jos sunt înregistrați 803 mediatori.⁵ Iar, în același an de referință, au fost acordate servicii de mediere garantată de stat în 12 531 cazuri (din numărul total de 347 815 cazuri de acordare a asistenței juridice).⁶

În altă ordine de idei, cea mai recentă încorporare a serviciilor de mediere în cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat a avut loc în Lituania.

Astfel, prin *Legea nr. 730/2017*⁷, au fost operate modificări substanțiale la *Legea nr. 1591/2000 cu privire la asistența juridică garantată de stat*⁸ a Republicii Lituania, fiind realizată încadrarea medierii non-judiciare garantate de stat în cadrul sistemului de asistență juridică. Modificările au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2019.

Conform datelor statistice pentru anul 2021, în cadrul sistemului sunt înregistrați 274 de mediatori care acordă mediere garantată de stat.⁹ Pentru același an de referință, aceste servicii au fost acordate în 40 de cazuri.¹⁰

¹ *Ibidem*, pp. 55 și 56.

² Tatiana Ciaglic (ex-președinte al Consiliului de Mediere), *Despre mediere în Olanda. Exemple de bune practici*: <https://mediere.gov.md/ro/content/despre-mediere-olanda-exemple-de-bune-practici>

³ Wet op de rechtsbijstand:
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0006368/2022-01-01>

⁴ Pagina web oficială a Consiliului de Asistență Juridică (*De raad voor rechtsbijstand*):
<https://www.raadvoorrechtsbijstand.org/>

⁵ De Raad voor Rechtsbijstand, *Jaarverslag 2021 „De Raad middenin de samenleving”*:
<https://jaarverslag.raadvoorrechtsbijstand.org/kerncijfers-wrb/dienstverleners/>

⁶ *Ibidem*.
<https://jaarverslag.raadvoorrechtsbijstand.org/kerncijfers-wrb/gebruik-tweedelijnsrechtsbijstand/>

⁷ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EAA93A47BAA1/asr>

⁸ <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=deafaef0d40511e7910a89ac20768b0f>

⁹ Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos 2021 metų veiklos ataskaita, p. 51:
<https://vgtp.lt/uploads/vgtpt/documents/files/VEIKLOS%20ATASKAITA%202021.pdf>

¹⁰ *Ibidem*, p. 52.

3. Beneficiile superioare ale opțiunii recomandate

După cum a fost descris detaliat în sub-compartimentul b¹) din compartimentul 4 din actul de analiză a impactului, beneficiile opțiunii recomandate prevalează, atât asupra costurilor opțiunii recomandate, cât și asupra beneficiilor opțiunii alternative. Or, sistemul de asistență juridică garantată de stat se caracterizează prin capacități instituționale și operaționale înalte.

4. Necesitatea alocării unor resurse financiare suplimentare minime

Selectarea opțiunii recomandate implică doar alocarea a 200 mii lei anual (sumă suplimentară de 150 mii lei în anul 2024) pentru remunerarea adecvată a mediatorilor.

5. Unificarea serviciilor garantate de stat conexe justiției într-un sistem integrat, unitar și accesibil

Unul din beneficiile esențiale pentru selectarea opțiunii recomandate constă în încorporarea unificată a tuturor serviciilor garantate de stat conexe justiției într-un sistem integrat, unitar și accesibil.

Acest fapt va determina următoarele beneficii:

- integrarea organică a reglementărilor legislative în cadrul *Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat*, după modelul asistenței juridice calificate reglementat în Capitolul IV, precum și evitarea paralelismelor normative;
- contribuția esențială a para-juriștilor și a avocaților publici în procesul de informare a persoanelor cu privire la modul de valorificare a drepturilor sale pe cale extrajudiciară, precum și cu privire la beneficiile modalităților alternative de soluționare a litigiilor;
- îndrumarea beneficiarilor spre depunerea cererilor de solicitare a serviciilor de mediere garantată de stat;
- gestionarea serviciilor garantate de stat conexe justiției de către un organ centralizat, care va determina familiaritatea cu aspectele procedurale și instituționale, atât pentru justițiabili, cât și pentru subiecții sistemului de asistență juridică garantată de stat.

4. Fundamentarea economico-financiară

După cum reiese și din actul de analiză a impactului, încorporarea serviciilor de mediere garantată de stat în cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat reprezintă cea mai necostisitoare opțiune, pornind de la capacitățile operaționale și financiare adecvate a Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat.

Astfel, pornind de la datele și indicatorii existenți, pentru remunerarea mediatorilor care vor acorda servicii de mediere garantată de stat se estimează necesitatea alocării unei sume anuale de 200 mii lei (a se vedea actul de analiză a impactului pentru fundamentarea economico-financiară detaliată).

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Guvernul, în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi, va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege.

Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi, va aproba actele necesare pentru executarea prezentei legi.

Secretar de stat

Stanislav COPEȚCHI